

BOJEVNIK

GLASILO ZVEZE BOJEVNIKOV

Deset let naš kralj.

V nedeljo, 16. avgusta, bodo hitele naše misli prav posebno v naš Beograd, kjer bo praznoval naš kralj desetletnico, odkar stoji na čelu države in vodi nje usodo.

Naš kralj — junak!

Naš kralj — državnik!

Naš kralj — tolažnik!

Naš kralj — osvajalec src!

In ko se zbirajo trpini iz svetovne vojne dan pred velikim dogodkom na Brezjah, pošiljajo prvi z vsem srcem in svetim navdušenjem svojemu kralju častitke ter zagotovilo vdanosti in zvestobe, iz vse duše pa prosijo Vsemogočnega, da naš kralj še dolgo varno, modro in pravično vlada domovini, ki se je rodila iz tisočerihr žrtev vojnih grozot.

Naše poslanstvo.

Pravijo, da smo organizacija umirajočih. Res je: vedno nas je manj, saj se z vsakim dnem krčijo naše vrste. Res je pa tudi, da svet vedno bolj pozablja na one strašne dni, katerih si ne želi nihče več. Zato je prav, da živčji opozarjamo na težke čase, ki jih že zagrinja megla pozabe. Povejmo vse tisto, s čimer je izpričana burna naša zgodovina.

Svetovna vojna je vrgla svet s tečajev. Tako ga je preobrnila, da se še vedno ne more uravnovesiti in dobiti trdnih temeljev za stalno življenje. Zdi se, da se v vsem življenju nadaljuje nekrvavi boj za obstanek. Države hite in se trudijo, da bi zacelile rane, ki jih je zadal krvavi metež. Toda komaj popravijo samo eno zevajočo rano, se že odpre nešteto drugih, ki neprestano in vedno bolj krvave. Nehote se človek izprašuje: Ali res ni izhoda iz tega kaosa, ali res ni leka za ozdravljenje duš? Tu si je zastavila tudi naša organizacija nalogo, da blaži rane, prizadete po svetovni vojni, in da krepi ter pospešuje pravo prijateljstvo, kakršnega smo bili vajeni na bojiščih.

Svet ječi pod težo gospodarskih nadlog. Vseposod kriza. Brezposelnost zavzema vedno večji razmah. Nezadovoljnost se z vsakim dnem veča. Treba je hiteti, pomagati, da tovariš ne propade v tem brezmočnem stanju. Pa je zopet naša zveza, ki naj opozarja, svetuje in pomaga!

Spominjajmo se tudi onih, ki so žrtvovali najdražje — svoje življenje! Treba je, da se jim oddolžimo, da pospešujemo napravo primernih spomenikov, da delamo za ureditev vojaških pokopališč in da skrbimo ob vsaki priliki za počastitev spomina padlih vojakov.

V listu je potrebno, da slišimo mnenja tovarišev, ki naj nam opišejo svoje doživljanje iz vojnih let, orišejo zanimivosti težkih dni in predočijo svoje trpljenje z bojnih poljan. Saj bodo to zanimive priče iz dobe našega trpljenja in največjega ponižanja.

Glavno pozornost bomo posvečali ideji, ki je načrtana v pravilih in v naših srcih. Kakor nismo poznali razlik v strelskih jarkih, tako ne bomo poznali razlik pri našem delu. Vsak in vsi na plan, da bo naš list tem zanimivejši.

Našo organizacijo hočemo razširiti po vsej naši domovini. Zato bomo v listu priobčevali vse, kar zanima predvsem naše člane. Zato naj posebno naše podružnice, naše

Mi hočemo med narodi mir, da bi se med sabo laže kulturno, gospodarsko in socialno izpopolnjevali.

Mi hočemo omogočenje složnega mednarodnega in meddržavnega življenja.

Kadar pa bi vendarle kdorsibodi ogrožal naše narodne ali državne meje — takrat pojdemo vsi mi bojovníki naše zveze, stari in mladi, ki so stali ob Soči ali ob Dravi, prostovoljno in radi tudi v najtrši boj za obrambo svetih pravic našega naroda, naše države in našega kralja.

General Maister.

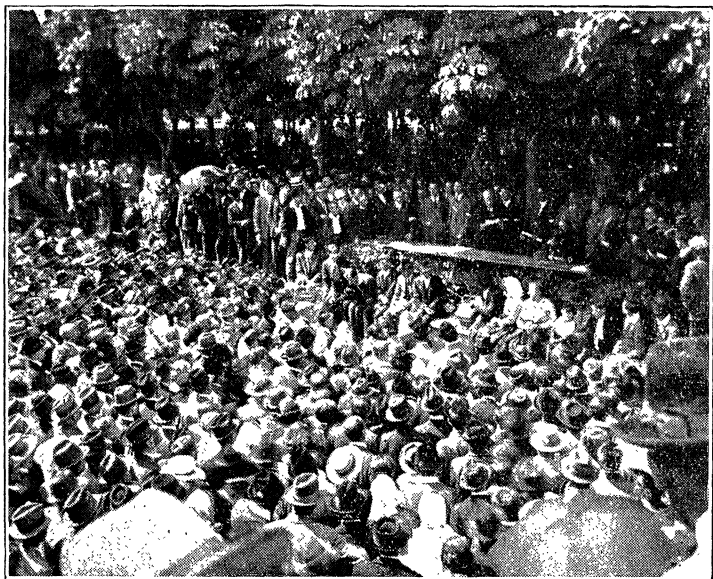
skupine, poročajo o svojih zadevah in prinašajo svoje predloge in zahteve. Vse to spada v naš list, da bodo naši člani natančno poučeni o vseh naših težnjah in poslih.

Še mnogo, mnogo bi bilo, kar bi morali povedati. Toda zaenkrat naj te kratke vrstice zadostujejo. Vsi tovariši na delo, da bo naša ideja slavila zmago in s tem premostila težkoče, ki se ji stavijo na pot!

Saj vemo, da je le v delu rešitev nas vseh in dobrobit naroda in države.

Fantje, v zbor!

Kako vam je, fantje? Tovariši iz vojne. Čas mineva, briše tista leta. Kakor v sanjah se spominjate tistih neskončnih let. Zdi se vam, da jih nikoli ni bilo, da ste jih samo sanjali. Pa zgrabi tega v križu, onemu odpovedo noge, revmatičen je skozi in skozi, tretjemu se suši hrbtni mozeg, četrti ima živčne napade, peti je zdrav, nič mu ne manjka, a ranega jutra bruhne iz prsi kri...

Prvi občni zbor Zveze na Brezjah.

Fantje, Karpati so daleč, še dlje Pšemyšlani, daleč je Grodek, daleč Kastelik vrh. Goriško mostišče je bliže, a v nedosežni dalji. Blizu je Vodil vrh, blizu Sv. Marko, Rombon bi dosegli z roko, a je tako daleč... Fantje, leta minevajo, z njimi ste dozoreli vi, danes ste že resni možje.

Od vsega minulega je ostal edino še spomin. In ta spomin vas vleče med tovariše iz let trpljenja. Morda enkrat, dvakrat v letu vas zgrabijo posledice front in obenem spomin. Tedaj si zaželite tistih zvestih tovarišev. Da bi jim potožili svoje reve in nadloge, tem nekdanjim, saj ti edini bodo razumeli vašo tegobo, oni, ki so zvestobo kovali v ognju... Potem bi še kaj pokramljali o tistih dneh, o onih in onih bitkah, o prvih, drugih in tretjih linijah, o kompaniji in polku, morda celo o švarmu; o dobrih in zlih komandantih, ofenzivah, zlokobnih, pošastnih, o odidih v mirnih seliščih, morda o devojkah z daljnih dežel... Pokramljali bi o vseh lačnih in vedrih dneh nekdanih let.

Nazadnje pa zadenemo ob današnji čas, ob te brige in reve. Kako vam je, fantje! — E, figa je ves svet! — Tisto že, verjamemo. Toda če smo fantje v težkih letih rasli, če smo si skovali srca v jeklo, bomo vzdržali tudi današnje dni. Glejte, naše prijateljstvo je držalo nekoč kakor kavelj, čisto zlato v ognju. Vse bi dali drug drugemu tedaj in tudi smo: vso svojo revo in tudi bogastvo svoje, tisto svoje pošteno, nesebično srce...

Tovariši! Danes se pehamo za vsakdanjim kruhom. Nekateri za grenkim in trdim, nekateri za ajdovim, nekateri celo za plesnivim. V revirjih je beda, na kmetih je in ni, mnogi obupujejo, silijo v tuje kraje, po mestih je pomanjkanje dela, se slabo zasluži. Vsepovsod same težave.

Tovariši! Nad sto tisoč nas je še živih iz tistih časov in krajev. Ako se združimo v mogočno vez, bo to sila. Pa ne bi šli razbijat mrzlih granat po nekdanjih frontah. Ne, kar zbrali bi se in se pogovorili o današnjih težavnih časih, pa ukrenili kaj po pameti. Kar bi hoteli. Osnovali bi si, recimo, podporne fonde, z malimi prispevki bi si zbrali močne sklade za starost in onemoglost. Ali pa bi se podpirali kar kolektivno. Na primer: to skupino zadene vremenska nesreča, toča, suša, oni skupini uniči požar domove, skupino v delavskem revirju tare beda. V teh slučajih je dolžan osrednji odbor iz prispevkov vsega članstva podpirati skupine, ki jih je zadela nesreča. Torej vsak član ali skupina bi se s predpisanim prispevkom, ki ga odrajta na leto, že zavarovala za slučaj nesreče ali bede. Osnovali bi si morda še kako drugo vzajemno pomoč.

Tovariši, vkup! Saj v nas je tisto dobro seme, zasejano v trpljenju: pravo, nesebično srce.

Naš vodja — pesnik — vojak.

Kdo ve, kakšna bi bila naša severna meja, ako ne bi bilo njega, ki je s krepko roko in pogumnim srcem ukazal: tusem, fantje, to je naša sveta slovenska zemlja od davnih dni; tujec, roke proč od naših Slovenskih gor, našega Maribora, našega Pohorja! V dneh, nejasnih in hkrati polnih radostnega pričakovanja je vstal mož, ki se je zavedal, da bo samo tisto naše, kar si bomo sami vzeli. V najbolj usodnih trenutkih smo imeli na severni meji poveljnika, ki je na odločilnem mestu in v pravem času prevzel oblast v svoje roke in tako osvobodil vse ozemlje naše bivše južne Štajerske. Ako bi mogel tedaj, bi posegel tudi na Koroško in tudi Koroška bi bila za vedno naša. Ta mož je bil general Rudolf Maister.

Velik nacijonalist, prešinjen silne ljubezni do slovenskega rodu in jugoslovanske misli, je že pod Avstrijo mogočno posegel v narodno delo. V najkritičnejših trenutkih, ko je ogrožalo nemško šovinistično razpoloženje življenje vsakega našega narodnega človeka, je stal general Maister na čelu slovenskih ljudi, jih zbiral in pripravljajal za skupen udar na osovraženo Avstrijo. V nemškem Gradcu so se pod Maistrovim vodstvom zbirali skrivoma slovenski fantje in možje ter delali načrte za velike dni odrešenja. Zato Maistra dnevi prevrata in revolucije niso dobili nepripravljenega ter je njegova odločnost morala roditi uspeh, dasi je imel za nasprotnike najmočnejše sovraže.

Kakor se je Maister znal odločno postaviti, da brani svoj narod pred navali tujcev, tako je v mirni dobi posvetil svoje duševne sile narodu in mu pripomogel k njegovi kulturni in srčni izobrazbi. Kdo ne pozna njegovih pesmi, ki so izšle pod psevdonimom Vojanov? Pesmi je zbral in izdal leta 1904. v zbirki «Poezije». Vse njegove pesmi preveva vojaško-fantovski duh. Tudi po vojni ni pozabil na svoj menda najljubši posel, na pesnikovanje, in leta 1929. smo dobili v roke novo knjigo pod naslovom: «Kitica mojih». Zbirka opisuje predvsem strahotno vojaško življenje med vojno, v ciklu «O, jaz ne spim» je pa pet pesmi posvetil naši neodrešeni zemlji. Zbirko zaključujejo pesmi pod naslovom «Oj, ti naša zemlja sveta» in pa «Pripovedne». Navdušenje za sveto narodno stvar kipi iz teh pesmi, veliko upanje, da pride kmalu čas odrešenja zaslužjenih trpečih bratov zveni iz njih in klic po gotovi zmagi jih preveva. Preberimo samo tisto «Naši mejniki»:

Mladi! Da ste pripravljeni:
meča ne dajte nikoli iz desnice,
naše pravice nikoli iz zenice!
Vranec naj zoblje osedlan,
da se kot strela do mej zaprašite,
in prevalite lažnike kamnite,
ko se ukreše — vaš dan.

Bratje stražarji — pozdravljeni!

Ko smo po smrti prvega predsednika Martina Colariča premišljevali, kdo naj bi bil naš novi vodja, je kakor iz enega grla zadonel glas: Nihče drugi kot general Maister. Pa smo šli in ga prosili in odločno so zvene le njegove besede: «Dokler bom mogel, sem vaš!» Tako je vstal med nami novi vodja, z njim pa tudi novo življenje, nov razmah in novo veselje v organizaciji Zveze bojnikov. Naj nam bo general Maister še dolgo dobo vodnik, pesnik in tovariš!

General Rudolf Maister — nacionalist.

Ako podajamo nekaj črtic iz delovanja generala Rudolfa Maistra, nam je namen s tem pokazati na tem zgledu, da so odločni možje, ki se žrtvujejo za dobro stvar, odločilni za usodo narodov. Iz naslednjih podatkov

se razvidi, kako je odločnost bojnika Rudolfa Maistra zagotovila Jugoslaviji ugodno narodno in državno mejo na severu proti nemški Avstriji.

Že v zgodnjih letih je pokazal Rudolf Maister svoje narodno prepričanje tako neustrašeno kakor pozneje svojo odločnost, ko se je odločevala usoda Slovencev na naši severni meji. Že kot dijak gimnazije v Kranju, ko je objavil kot navdušen Slovenec eno svojih pesmi v »Vrtcu«, je imel biti vsled takratne nedopustnosti takega delovanja izključen, pa ga je zaščitil pred to nezgodo pameten profesor. Kot gojenec kadetnice na Dunaju je enako zaradi udeležbe na prireditvi narodnega dijaškega društva »Slovenije« moral pretrpeti kazen, da se mu je pred vsemi tovariši porezalo doseženo odlikovanje in zapretilo z izključitvijo. Ko je potem na enak način prišel kot častnik nekoč v neprijetne stike z ošabnimi nemškimi dijaki v Celovcu, je vsled svojega narodno zavednega nastopa celo izgubil šaržo, oziroma mu je bilo za kazen odtegnjeno napredovanje za eno leto. Ko je potem bil prideljen kot častnik v službovanje k domačemu domobranskemu polku v Ljubljani, je bil iz vzroka, ker so odločilne osebe opazile, da je preveč v družbi zavednih Slovencev, prestavljen v Galicijo, ki mu je nakopala obolevne pljuč, katero bolezen je moral iti zdraviti v Egipt. Vsled omajanega zdravja je dobil službo poveljnika črnovojnega okrožja v Mariboru. Ker je pa tudi tu zmeraj kazal slovensko prepričanje, ga je nemški narodni svet očrnil, tako da je kot major v letu 1917. bil kot politično

sumljiva oseba naenkrat prestavljen pod nemško nadzorstvo v Gradec. V spremenjenem položaju je pa baš pravočasno v poletju 1918. prišel nazaj na svoje prejšnje službeno mesto v Maribor, kjer se je pripravlj al kot Slovan za velike naloge, ko je bila dana prilika varovati meje bodoče Jugoslavije.

Da se more nastopanje Rudolfa Maistra in njegova zasluga primerno oceniti, si moramo predočiti takratni splošni svetovni položaj. V veliki borbi je sicer doseglo v poletju leta 1918. zavezniško orožje na bojnem polju eno zmago, ki je bila podlaga za razpad nekaterih starih in nastanek novih narodnih držav, zlasti Jugoslavije. Vendar je pri tem imelo glavno ulogo Wilsonovo načelo narodne samoodločbe narodov, velikih in majhnih. Zato so morali zlasti prej podjarmljeni slovanski narodi sami to samoodločbo po končani vojni uveljaviti. Mirovna pogodba, ki je po dolgi pogajanji bila podpisana šele leto dni pozneje, je pa v veliki meri računala za dejanskimi razmerami in je bilo skoro gotovo izgubljeno, kar ni bilo v dejanski jugoslovanski posesti v tem odločilnem času. Saj vidimo še danes, da nad dva milijona Jugoslovancev ni prideljeno jugoslovanski državi. Rudolfu Maistru gre zasluga, da je v svoji bistroumnosti ta položaj prav spoznal in da je imel pogum stopiti v odločen boj v tem smislu. Ne smemo pozabiti, da je nemštvo v mariborskem okrožju s pomočjo stare avstrijske vlade skozi desetletja z vsemi močmi preganjalo slovenski živelj. Če bi bilo pri takem narodnem posestnem stanju ostalo, bi se zelo verjetno bil Maribor prideljal nemški Avstriji in prav tako tudi celo njegovo okrožje. Dne 31. oktobra 1918. je storil torej Rudolf Maister, četudi so bili še nemški polkovniki poveljniki čet v Mariboru, kot major za njega zelo nevar en korak, ki bi ga bil lahko stal glavo, da je izjavil, da v imenu jugoslovanske države prevzam e poveljstvo. Z odlokom narodnega sveta se je izkazal kot pooblaščenec zagrebškega narodnega veća, ki mu je sporočilo imenovanje za generala. Pri nastopajočem razsulu Avstrije je dosegel Rudolf Maister, da se je vsak odpor od nemške strani zlomil. Vendar je polom vplival tudi v njegovo škodo, ker je po strašni vojski vsakdo imel službe z orožjem dovolj in se je hotel vrniti zopet v svobodo kot človek. Kljub temu, da je obvladal general Rudolf Maister kot vojaški poveljnik Maribor, je imel tako malo vojakov, da je moral trpeti, da so poleg njega mariborski Nemci organizirali svojo gardo, ki je baje imela vzdrževati red, v resnici se pa ob prvi priliki polastiti vse moči v Mariboru v korist nemške stvari. Neizmerne težave so povzročala skozi Maribor iz bojnih poljan se vračajoča vojna krдела, ki jih je bilo treba često s težavo razorožiti, saj jih je bilo skupno do 400.000 mož. Že se je čulo, da so se mariborskim Nemcem vzbudile skomine, da vzamejo Slovencev moč, ko je storil Rudolf Maister ob 4. uri zjutraj dne 25. novembra 1918. odločilni korak s tem, da je razorožil nemško gardo in prisilil nemške čete in uradnike, da so morali v 24 urah zapustiti Maribor. Toda Nemci so ponovno poskušali priti do moči in so izrabili študijsko potovanje ameriškega generala Milesa v Maribor, razobesili frankfurcarico, poskusili navaliti na magistrat in ga osvojiti. Pri tem je bilo, žalibog, na obeh straneh 13 mrtvih. Vendar je Rudolf Maister ohranil mirno kri in vzdržal red, radi česar je moral tudi Miles na mirovni konferenci le ugodno poročati v prilog stanja dejanskih narodnostnih razmer v Mariboru, to je v prilog Jugoslovancev.

Ugled, ki si ga je Rudolf Maister s temi čini pridobil, je kraljevsko vlado nagnil k odločitvi, da je imenovanje za generala s strani narodnega sveta v uvaževanju velikih zaslug odobrila in je kralj imenoval Rudolfa Maistra kot divizijskega generala tudi za svojega častnega adjutanta in s tem odlikoval vse slovenstvo. Danes je general Rudolf Maister, kateremu noga nekoliko nagaja, da se ne more svobodno gibati, kot predsednik oblastnega odbora narodne odbrane v Mariboru neutrudljiv nacionalni dela-

vec, ki z budnim očesom zasleduje poskuse nemštva v njegovem početju na kvar jugoslovanskega značaja Maribora in narodne meje. To delo mu omogoči tudi v današnjih težkih razmerah veliko zaupanje, ki si ga je priboril s svojo odločnostjo v odločilnih trenutkih pri celokupnem narodu. Dr. V e k o s l a v K u k o v e c.

Patriotizem je čednost, trdno ukoreninjena v duši, ki preživi največje krize ter zahteva in prinaša največje žrtve, ne pa krinka, katera se natakne, kadar je konjunktura dobra in ki se sname, kadar je treba za domovino kaj žrtvovati.
(Vossische Zeitung.)

Za svetovni mir.

Svetovna vojna je s svojimi groznimi posledicami zapisala v srca vseh, ki so preživeli to strašno žaloigro, besede: nobene vojne več! Nihče od nas, ki smo videli grozote razdejanj, povzročenih po svetovni vihuri, ne želi in noče, da bi se svet vnovič pogreznil v bratomorno klanje. Saj se vsi zavedamo, da bi pomenila nova vojna s tehničnimi izumi in novimi plinskimi sredstvi popoln pogin človeštva in njegove kulture. Toda sedaj dorašča rod, kateremu je tuje vse trpljenje težkih dni svetovne vojne in kateri ne razume njenih grozot. Zato moramo ob vsaki priliki in povsod jasno povedati, da je vojna nesreča, ki se maščuje tako nad zmagovalci kot premaganci.

Človek je po svojem bistvu nagnjen k mirovni ideji. Pesniki in pisatelji vseh časov so proslavljali mir kot največje dobro in predstavljali v strašnih slikah grozote vojne. Ne mislimo velikih duhov, ki so oznanjali nova verstva in naglašali kot prvo načelo svoje vere mir in ljubezen do bližnjega, tudi duševni velikani novejših časov so se borili za ideje resničnega miru med človeštvom. Od modroslovca Kanta »K večnemu miru« preko Berte v. Suttner¹, Leonida Andrejeva², Zola³, Karla Hauptmanna⁴ in ruskega carja Nikolaja II., ki je leta 1898. izdal mirovni manifest, do pisateljev, državnikov in organizatorjev vseh narodov in dežel naše dobe kakor Quiddeja⁵, Lenza, W. Fabiania⁶, Brianda, Wilsona⁷, Cagliarija⁸, Barbasseja⁹, Remarquea¹⁰, Latzka¹¹ in drugih dolga vrsta pravih človekoljubov, ki v svojih spisih ali govorih slikajo grozote vojne in rotijo narode, naj zavlada med njimi ideja bratstva in miru. In Švica, dežela svobode in enakosti, je sprejela v svoje okrilje organizacijo, ki naj dela za mir; saj je v Genfu sedež mednarodne mirovne organizacije. Tudi v drugih deželah je nebroj društev, ki so si zastavila za svojo poglavitno nalogo, da delajo za svetovni mir.

Ako hočemo zasigurati in ohraniti svetovni mir, je nujno potrebno, da se izvede popolna razorožitev, uvede mednarodno mirovno razsodišče, preide k preosnovi mednarodnih odnošajev z odstranitvijo tajne diplomacije in stvari svetska država, odnosno splošna zveza narodov.

V današnjih dneh smo se že precej približali gornjim idealnim stremljenjem, kajti imamo že mednarodno razsodišče v Haagu (Nizozemsko) in Zvezo narodov v Ženevi (Švica). Tudi vojaki iz svetovne vojne, ki so organizirani v mednarodnih konfederacijah bojnikov v Ženevi in Parizu, so si zastavili načelo, da morajo njih organizacije

¹ Proč orožje (Die Waffen nieder).

² Rdeči smeh.

³ Polom.

⁴ Vojna (Krieg).

⁵ Zveza narodov in mirovno gibanje (Völkerbund und Friedensbewegung).

⁶ Mirovno gibanje (Friedensbewegung).

⁷ 14 mirovnih točk.

⁸ Paneuropa.

⁹ Ogenj — dnevnik desetniji.

¹⁰ Na zapadu nič novega — Pot nazaj.

¹¹ Ljudje v vojni.

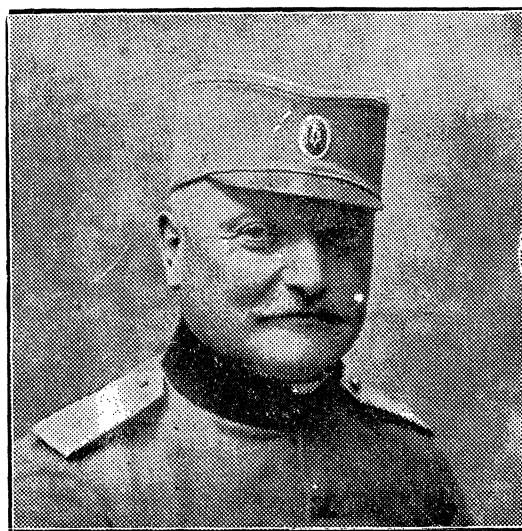
delati za svetovni mir. Mnogo se razpravlja o združitvi vseh evropskih držav v Panevropo in sklicujejo se konference, na katerih se razpravlja o razorožitvi. K vsemu temu sili evropske državnike zlasti svetovna gospodarska kriza in vedno bolj naraščajoča brezposelnost.

Iz opisanih vrstic vidimo, da si ves svet prizadeva, kako bi se preprečile vojne in ohranil trajni mir. Zato smo v prvi vrsti poklicani tudi mi vojaki iz svetovne vojne, da stavimo vse svoje sile v obrambo človečanstva in miru.

Martin Colarič.

(V spomin umrlemu prvemu predsedniku in častnemu članu ZSV.)

Dokler bo obstojala naša Zveza in dokler bo utripalo srce zadnjega slovenskega vojaka, ki je preživel leta trpljenja, bo živelo ime Martina Colariča, prvega našega predsednika in organizatorja. Vsako leto je zbiral na Brezjah okoli sebe može in fante iz vojne vihere, jih bodril, da ne klonejo v dneh skrbi in težav, ter pomagal

vsem, kolikor je le mogel. Kdo se ne spominja njegove velike skrbi in brige za invalide, zlasti za slepce? Ob vsaki priliki je poudarjal pravično ureditev invalidskega vprašanja in nikdar mu ni bila nobena pot težavna, ako je šlo za to, da se reši pogina in da se pomaga pohabljenim iz svetovne vojne. Prav posebno moramo poudariti njegovo veliko slovensko in jugoslovansko prepričanje. Dasi je moral prehoditi vso trnjevo pot častnika bivše Avstrije, vendar ni nikdar pozabil svoje narodnosti in svojega jezika. Bil je častnik, vendar ni moril, temveč je gradil in dvigal veličasten stolp ljubezni in sočutja pri naši Zvezi in pri Rdečem križu. Ko smo dvigali spomenike padlim junakom, je bil naš Martin prvi poleg. S preprosto in ognjevitno besedo je ob teh prilikah zlasti poudarjal ljubezen našega rodu do slovenske zemlje in rotil slovensko mladino, naj živi čednostno, krepostno, da naš mali rod docela ne izkrvavi. Kaka ljubezen je prešinjala njegove besede, kadar je govoril o preganjanih in zaslužnjenih bratih! Žal, ni mu bilo dano dočakati dne, da bi videl v svoji domovini zedinjene in združene vse Slovence. Na cvetno nedeljo, 15. aprila 1930., smo ga spremili k večnemu počitku tja na ljubljansko polje k Sv. Križu, kjer počiva že tisoče trpinov svetovne vojne. Martine, počivaj v ljubljani slovenski zemlji mirno, nam pa ostani vzor dela in ljubezni!

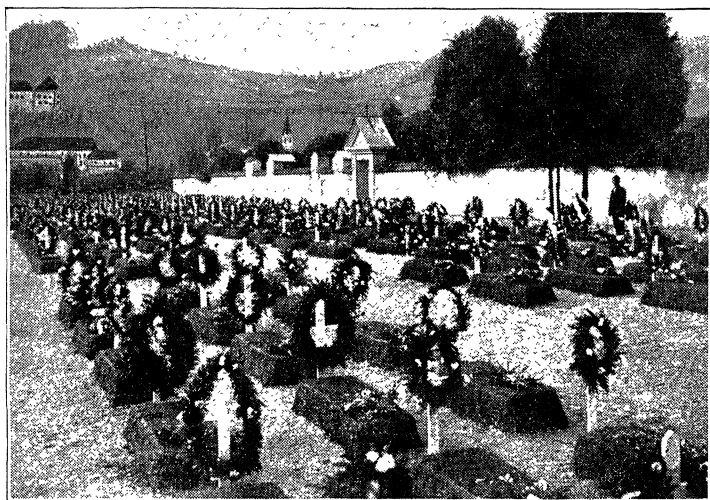
Potrebuje mlado, ki občuti najmanjšo bol, ki jo trpijo najoddaljenejši bratje v zaslužnjeni domovini, kakor da bi bila njej sami prizadeta, kot da bi šlo za njeno lastno življenje, za lastno imetje, za lastno čast.

Spomin padlim in umrlim.

Ves človeški rod si je od Adama pa do današnjih dni, vseh časov, vseh ver, vseh kultur, vseh podnebij edin v čaščenju svojih mrtvecev. Od piramid preko katakomb do Ljeningovega izredno lepega mavzoleja v Moskvi, kakšna čudovita enotnost, kakšna pieteta.

Zato si je tudi naša Zveza nadela nalogo, da počasti svoje padle tovariše z napravo primernih spomenikov. Res je sicer, da je vsled splošne krize ponekod ponehalo navdušenje za spomenike v Sloveniji, da jih ponekod šele pripravljajo, da moramo v prvi vrsti priskočiti na pomoč živim bednim žrtvam vojne in brezposelnosti, toda res je tudi, da druge države še sedaj dvigajo spomenike milijonskih vrednosti svojim padlim sinovom. Mi kot uvidni in trezni ljudje samo čakamo. Ugotavljamo, da smo tudi tu šli srednjo pot: ne preveč razkošja, pa tudi ne popolne pozabe. Kjer smo mogli, smo vprašali za nasvet razne naše umetnike, dasi moramo, žal, zopet poudarjati, da ravno marsikak odličen naš spomenik, za katerega se je zavzelo več naših odličnih umetnikov, ljudstvo in tuje ne razumejo. To samo za zgled.

Naglašamo, da je na slovenskem ozemlju približno 150 spomenikov za padle. Nekateri so zelo posrečeni, drugi manj. Razumljivo je, da manjši kraji niso mogli postaviti kaj posebno umetniškega, ker niso razpolagali z zadostnimi sredstvi. Saj je Zveza doslej dvignila kapital približno 5.000.000 Din za spomenike po naši zemlji in ta denar je žrtvovalo le naše ljudstvo od svojih skromnih prihrankov. Podpor za to prav od nikoder ni bilo, mogoče so tu pa tam prispevale domače občine ali kako podjetje, ki živi izključno od slovenskih žuljev. Dodajmo k tej

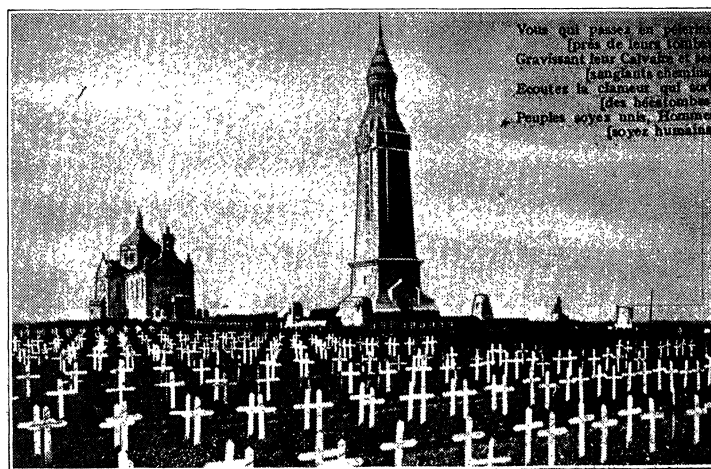

Vzorno vojaško pokopališče v Škofji Loki.

petmilijonski čisto slovenski vsoti za padle brate neprecenljivi kapital, odnosno plaz duhovnih vrednot, ki ga je Zveza sprožila s svojimi 150 spomeniki. Mislimo na duhovno pomoč padlim, poudarjanje patriotizma, morale, slovenstva, jugoslovenstva, medsebojne strpne ljubezni itd. Z mirno vestjo lahko danes rečemo, da smo vse to mi izvršili pri naših sestankih, odkritjih, taborih itd. Kamni, postavljeni po Sloveniji, so za nas živ memento, da je le v delu, slogi in bratski prizanesljivosti mir, sreča in lepša bodočnost Jugoslavije in Evrope. In kakor smo mi prvi v Jugoslaviji izmed vseh organizacij postavili spomenik slovenski materi-trpinkki, ki na škofjeloškem pokopališču moli ne samo za padle sinove, marveč za vse, ki tam počivajo, ter tako poudarjamo, da bivši slovenski vojaki spoštujemo in cenimo svoje matere.

Na koncu še to: Najidealnejše seveda bi bilo, če bi posamezni, zlasti bogatejši kraji postavili v spomin padlim kaj takega, kar bi bilo ne samo v počaščenje vojnim žrtvam, temveč tudi v korist živečim. Tako zvonovi ponekod, ki nosijo imena padlih in služijo ter bodo služili

pozanim rodovom; istotako orgle, lestenci, božji grobovi z imeni padlih. Ponekod so nasadili prelepe drevorede in vsako drevo nosi ime padlega; morski svetilniki, ki svetijo mrtvim in živim mornarjem itd. Hoteli smo tudi mi zidati v večjih občinah domove za onemogle vojne tovariše, vdove, sirote in na pročelja teh domov vklesati imena padlih dotičnega kraja. Morda bi tudi tak dom postavili,

Vojno pokopališče ob Marni v Franciji.

toda kdo prevzame vzdrževanje istih? Poskušali smo vse, ni naša krivda, če nismo vselej našli odziva, a eno je gotovo, da se je naš narod s postavitvijo primernih spomenikov padlim sinovom častno tudi v tem oziru uvrstil med družino prvih kulturnih narodov v Evropi.

Francè Bonač.

Kako je bilo v Zagori.

Poznate Turudijo? Ste kdaj čuli o Zagori? Bila je nekako na dnu pekla tedaj, a je bila blizu. Danes je daleč Zagora, še dlje so njeni junaki...

Turudija je zasedel linijo Zagore ponoči, spel se iz jarka pa pozdravil sovražnika: «E, tužna vam majka, ovde Turudija!» Kakor bi jim rekel: «Brez upa v zmaggo...» Sovražni roji so vztrepetali, njihove baterije pa jezne opljuvale njega in njegov bataljon. Toda prodrli niso.

Turudija Bosanec je stikal po jarkih. Toda njegovi Dalmatinci so mu zastavili pot, ga obkolili, molče ga spremljali od roja do roja. On jih je razumel, a jih naganjal v jazbine. Vse zastonj, niso ga ostavili za nobeno ceno. «E, Bog te očuva, gospodaru!» so šepetali in ga krili s svojim bednim životom, da bi ga ne zadelo... Mračni kot sence so se plazili z njim v strahotni noči. A on se je bal za svoje momce...

Zauživali so menažo. Gospodar je vtikal nos v kotle in v skodele, momci pa molče goltali tisto ubožstvo. Čepeli so po tleh, po luknjah, za skalami, vsi tihi. Vdani vsemu, sam kup siročadi...

Gospodar pa k telefonu. Toda ne brigado, kar naravnost divizijo je klical, samega generala.

«Was wünschst, mein lieber Turudija?» se je javil divizijonar Nowak.

«Moji momci so vojaki, ne svinje! Po trije fižoli defilirajo v župi kislega zelja — je to menaža? To daste lahko svojim prasatom v hinterlandu! Ali nam daste jesti kot se spodobi, ali pa odvedem svoje momce k vragu!»

Novak se je opravičeval, a preden se je zdanilo, je dobila zagorska obramba priboljšek.

No, včasih so pa gospodje obljubo snedli in gospodar Zagore je resnično odvedel svoje momce k vragu. Odbral je četo bombašev — in ti so se zagnali v sovražnikov jarek. Tam so naglo razmesarili, kolikor je bilo potrebno, potem pa popadli provijantne zaloge...

«Ja, du lieber Turudija! Kaj počenjaš, za božjo voljo!» ga je karal po telefonu sam komandant kora. «Svojevoljnih izpadov ne morem opravičiti pod nobenim pogojem!»

No, zagorski Cerberus se je kar gladko opravičil: Naj mu oprostijo, momci so bili lačni, pa so šli večerjat k sovražniku...

Nemški komandanti so se Turudije bali kakor samega zlomka. Na njih ukaze je on pljunil, na njih modre odredbe se je požvižgal. On je zapovedoval čisto sam svoji pehoti, a osebno vodil artilerijsko brigado svojega odreda. Zato se Zagora nikoli ni podala. «Der slavische Teufel», so mu rekali Nemci iz gole zavisti, nekateri celo «der slavische Hund»...

Sam Borojevič je prišel gledat zagorske čudake. Dan prej je bil izmenjan dalmatinski bataljon in gospodar je povedal svojim, kdo jih pride nadzirat. Kar mrko so gledali v tla. Poznajo samo svojega gospodarja, samo onega, ki jim je zvest v težkih dneh, ki je vedno pri njih in jih nikoli ne zapusti. Samo temu so zvesti, on jim je oče in Bog, višje oblasti ne priznajo na svetu.

Komaj jih je pripravil, da so se malo ocedili in si ostrgali blato z mondure. Samo svojemu gospodarju na ljubo, so rekli.

Tam je stal Borojevič s svojimi generali in z visokim štabom pa trpko, skoro mrko gledal predse. Tu prihaja bataljon, spredaj jaše gospodar, vsi zro mrko, brezbržno, utrujeni do groba. Gospodar prihaja mimo, salutira.

«Zdravo Turudija!» je zaklical Borojevič.

Turudija je kar kleknil začuden.

«Zdravo, momci! Zdravo, junaci!» je sprejemal Borojevič fante. Kakor bi jih podžgal, so dvignili glave in nategnili korak, ko so začuli domač pozdrav. Nemški generali so se spogledali.

Borojevič je želel videti posebej še tiste, ki so imeli zlate odlike. Nemogoče, tisti so vsi padli, kajti odlikovani so bili šele po smrti... Nu, naj pridejo oni s srebrnimi! In Turudija je snagnal predenj ves bataljon. — So vsi odlikovani? — se je čudil Borojevič. — Tisto ne, ali Turudija sam odlikuje vse, mu je pojasnil.

Po bitvi.

Ob prevratu.

Danes.

«Junaci!» je prišel Borojevič. «Ne mislite, da sem vas prišel nadzirat, ne, prišel sem, da se vam divim. Če bi ne bilo vas, bi ne imeli Zagore, ne Plavi in ne te doline. Kadar ste v prvi liniji vi, spokojno sniva naša zemlja. Vi ste bajni junaki, jaz sem ponosen na vas, saj je i mene rodila hrabra srbska majka...»

Za hip je umolknil. Kakor bratje so si zrl v oči... A solze ni bilo, nikoli solze v očeh zagorske obrambe, osušilo jo je bilo trpljenje...

O drznih izpadih in udarih Turudije ter o uspehih njegovih levov prinesemo prihodnjič.

Turudija je živel! po prevratu več let na Vrhniku, zdaj biva začasno v Kragujevcu. Toda za vsake praznike pride k nam, k Slovencem, kakor h krvnim bratom. Vleče ga v naše kraje, k zemlji, ki jo je tako zvesto branil, branil z levjo silo. A mu ni nič dala... Mtc.

Na Krasu.

(Slika z bojišča.)

Na zahodu je ves dan butalo. Navsezgodaj je pričelo topotati, se potem prelilo v zamolklo bobnenje, katero je od časa do časa prerjovel strašen tresk, da se je stresla zemlja.

Zahajajoče solnce je za nekaj časa pomirilo lajajoče topove. Ljudje so si oddahnili. Po cestah so se vračale v prahu, vsem prožetem od rožnatih zarij, delavske stotnije. Utrujenim so silile glave k tlom. Okostenela telesa so pokrivale raztrgane cape; krvave, zabrekle oči so topo motrile svet pred seboj. Za njih hrbtom je gorelo nebo. Povečerjali so in legli k počitku, da drugo jutro store isto pot nazaj.

Andrej Černota ni mogel spati. Nemirno je stopal med borovci in šotori ter prisluškoval. Roke v žepih, glavo sklonjeno na prsa je iskal zavetja, da uteši svoj nemir. Stopil je h kuhinji, kjer je še vedno pekel meso mali debelušasti kuhar. Malomarno je sedel poleg ognja, in njegove brezizrazne oči sredi ploščatega obraza so prebadale pečenko.

Par trenutkov nato se je razneslo: «Gremo!»

Černota je stekel k svojemu ležišču: «Ušaj! Ušaj! Alo! Gremo!»

«Kaj hudiča! Na, toliko časa si rogovilil, da si priklicall!» je govoril nekdo pod šotorom. Pretegnil se je in zvalil izpod odeje. Dolg je bil kakor Černota, le bolj zabuhel v lice.

«No, zdaj bo le enkrat konec tega prokletega življenja!» Černota mu ni odgovarjal.

Tu in tam je kdo posvetil, se kregal, drugi zopet godrnjal. Razdelili so ročne granate, patrone in v hitrem teku so drug za drugim zapuščali goščo.

«Glej hudiče, še oblekli se ne bodo!» je sikal Ušaj v brezmejnem sovraštvu, ko so hiteli mimo kuhinj.

Komaj so se zvrstili na cesti, so že obstali. Lehak južnjak je pihal, trepetale so bele zvezde. Nekateri so molče sloneli na puškah, drugi poltiho šepetali med seboj. Misli pa se niso mogle niti za trenutek umiriti, ker je vedno hujše grmelo in tako grozno oklepalo dušo, da je drhtela v smrtnem strahu.

Černota in Ušaj sta legla ob cesti, glavo na nahrbtnikih in strmela v nebo.

«Tvoje kosti že še prineso nazaj», je besedičil nekdo. Drugi se je poskušal nasmejati.

«Ni vrag, tudi jaz bi se takole vojskoval!» Na spenjenem konju je dirjal mimo njih poročevalec. Častnik ga je nekaj izpraševal. Vsi so pozorno prisluškovali.

«Kaj je dejal?»

«Italijani so prodrli pri Lokvah.»

«Kaj ne bodo, hudiča! Kako pa zbijajo že ves dan.»

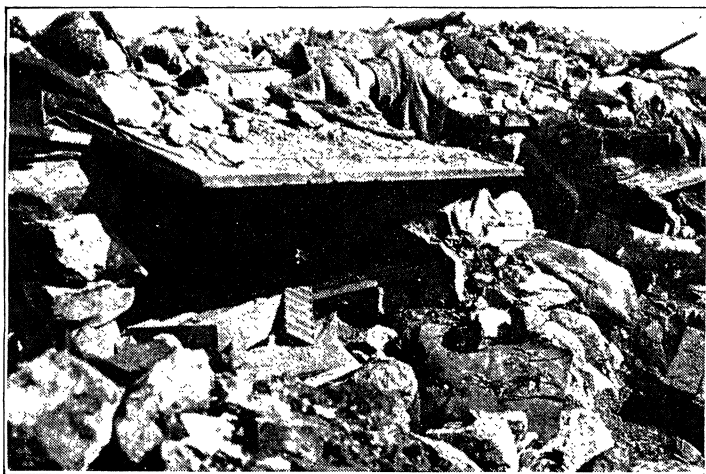
Vozovi, prenapolnjeni z mrkimi ranjenci, so vozili mimo. Vojaki so jih obstopili. Izžeti, izmzgani obrazi, kakor kamen po dežju, so strmeli vanje.

Pridušen pogovor je zamrl v topotanju konj in drdranju voz. V zaletu so drveli s strelivom mimo. Ljudje so se stisnili na kraj ceste. Komaj je polegel za njimi prah, so se dvignili in hitro stopili.

Zavili so skozi zapuščeno, razstreljeno vas. V ozračju je smrdelo po dimu in smodniku. Sredi ceste so zijale globoke luknje. Črne ploskve zidov so štrlele proti nebu in med njimi je samovala obglavljena cerkvica. V grobni tišini so se plazili preko podrtin in skoro bežali pred tiho vasico.

V aleji divjih, okleščenih kostanjev za vasico so se zbirali ujetniki.

«Čudno, koliko jih je; in zmaga jejo!» je šepetal Černota Ušaju.

Na gori sv. Mihaela, kjer so se vršili ljuti boji.

«Hm, za svoje se bijejo, pa jih vseeno love kakor muhe.»

«Dobro njim zdaj!»

Spredej so že leteli. Z dračjem zastrta cesta je padala po klancu. Venomer so preskakovali luknje. Skozi majhen borov gozdiček so tekli. Visoko nad njimi se je razletela granača. Iz varnega naročja kostanjev so se spenjali preko strmega pobočja povsem golega hriba. Na prevalu spredej so vrste zastale.

Utrujeni so posedli. Černota je pokazal Ušaju dolino, kjer sta opazila globoko pod seboj v slabem luninem svitu borove gozdičke. Vse drugo je ležalo zavito v temo, iz katere so švigali neprestano plameni, na kar je vselej votlo treščilo. Odgovarjali so rezki streli. Čez in čez pa se je vila trepetajoča črta, kakor da s eskušajo preplesti goreči prsti dveh rok. Morje lučic, prsečih v zraku, bliskov v nedogledni daljavi, krvavordečih, rumenozelenih plamenov je valovalo, a ničesar razsvetljevalo.

«Tam je fronta,» je dejal Černota in ostrmel.

«Bijejo se!»

Za hrbtom je tisti hip zagrmelo, da so se prestrašeni potuhnili k tlom. Nekaj se je neslo po zraku in globoko soplo.

«Naš pes laja; tu žadaj!» Sredi hipne tišine je nekdo razločno govoril. «Kota... daljni strel.»

Zopet so se dvignili in drveli navzdol. Med sencami podrtin male vasice so zavili v ogromno vežo neke hiše; od vsepovsod jim je udarjal v nos vonj mrličev in smodnika. Onostran vasice so se plazili po ozkem sedlu med dvema goličavama. Srečavali so več in več ujetnikov, ob stezici so stokali ranjenci, hiteli sli.

«Hudič ve, kam gremo,» je godrnjal Černota. «Tamle je bila fronta, zdaj pa za hrib, gotovo v stran od nje. Proti vipavski dolini gremo.»

Tačas se je razneslo od poveljstva, da odhaja prva in četrta na pomoč.

Zavila sta se zopet v plahte, zažgala cigarete in strmela v puste, zapuščene skale onkraj sedla. Spredej je treskalo, žvižgalo, golčalo. Čutila sta rohnenje skal sredi hriba. Kakor da brizgajo črepinje krog in krog gozdiča. Solnčni žarki so zadrhteli v borovcih, da so zablestele igle. Puste skale so se pozlatile. V daljavi je votlo za-

žvižgalo, zavilo, zahreščalo in tik pred gozdičkom je usekalo, da se je čulo sredi mrtvaške tišine utripanje src preplašenih mož, ponikajočih glave med skale. Za hip jim je pošla sapa. Vse naokrog je tulilo, kakor bi tulili šakali v puščavi. Komaj se je pomirila zemlja, se je začelo zopet vanjo s takim srdom, da so završali borovci; nekateri so se prevrnili; skala se ni mogla umiriti od srda. V zraku so zateglo zacvilili, zaklopotali drobci granat.

Oba prebledela sta ležala Ušaj in Černota vznak.

«Strašno strelja!»

«Dan se je pričel.»

«Še čez dan gremo!»

«Vse bo hudič vzeli!»

Sredi borovcev se je prikazala človeška postava z obvezano roko in glavo. Vse krvave so bile oči.

«So že notri!»

«Kdo?»

«Vaši!» — «Kaj hudiča!»

«Kaj pa, vse zbito! — Mačke pokajo. — Prodirajo. — Drugi bataljon ves zbit. — Tamle na hribčku. — Majhna planota. — Tam leže mrtvi. Fantje, strašno!»

Molče so stali krog njega in ustnice so jim bledele. Počasi se je vlekel k obvezovališču.

Oba ležita vznak in grizeta ustnice. Nenadoma se Ušaj dvigne in otožno vzklikne:

«So že tu. Madžari! Jih vidiš, rdeče našive imajo.»

«Po dnevi so jih nagnali. Zato je tako treskalo. Zdaj gremo.» Potrdi Černota razločno.

«Mar naj pošljejo Madžare!»

«Kaj hočeš!»

Še vedno je nabijalo. V dolini so pa vstajale že bele meglice, nad borovci se je jasno svetilo.

V dolgi črti so zavili tik pod grebenom, nato pa so se spustili v široki vijugi navzdol. Dirjali so, da jim je pohajala sapa, se spotikali nad koreninami in se ogibali drobcem granat, katerih je vse polno pršlo nad njimi. V dolini so se užigali ognji, kakor bi mirno goreli po poljih. Objemala jih je tema in nebo se je vse bolj oddaljevalo. Globoko v gozdu so obležali. Molče so plegli ob potu.

Černota se je zdrznil. Široka luknja je zijala nad njim.

«Semkajle je danes usekalo.»

«Ni mogla v kamen!» se je pošalil nekdo.

Ušaj je molčal ter gledal v nebo, ki je pričelo temneti in mežikati. Dolge sence so spletale temo okrog njih in dih tišine je splul tisti hip nad zemljo.

«Kaj misliš, kaj store z nami?» je šepetal Černota.

«Napadali bomo!»

«No, kaj lepšega nam niso mogli prihraniti.»

«Ponočen napad. Kdo jo odnese!»

«Gremo tja!»

«Če boš mogel?»

Mimo njih so se počasi vlačili ranjenci.

«Ste že opravili,» so jih pozdravljali nekateri.

«Za vero, dom, cesarja!» se je norčeval lahko ranjeni. Vsi so se zasmejali.

«E, fantje, težaven je ta posel, za tujo last si polomiti rebra.» Vzdihnili je in se vlekel naprej.

«Tam spodaj jih je celo pokopališče!»

«Vse zbito. Še ven ne znosijo!»

Mrazilo jih je ob teh besedah. Toda tisti hip so se že dvignili, da ni imel nihče časa razmisliti, kar je videl. Vedno bolj so se pogrezali v temo in težko razločevali pot pred seboj. Ob obeh straneh stezice so se svetlikale rjuhe, v katere so bili zaviti mrličji, ležeči vzdolž drug poleg drugega. Smrad je polnil nosnice. Prerivali so se med pečinami, dokler se niso ustavili v ozki dolinici sredi dveh strmih pobočij.

Želja po spancu je objela oba s tako silo, da sta se stisnila drug k drugemu, pozabila na vse in skoro za-

spala. Oster «naprej» ju predrami. Trudno leze vsak zase. Na hribčku poje v enakomernih presledkih strojnica. Izgubljenke se skrivajo po gošči.

Černota zadene ob čelado.

«Ti, tukajle so se že prerivali.» Goščo razsvetli hipoma ščemeča bela svetloba. Popadajo na tla. Črna, razsekana debela leže pred njimi na kupu. Vedno pogostejše padajo rakete s šumom na tla. Nekomu se je sprožila repetirka. Raketa ga išče. Iz daljave se privali granata. Sto ust ga prekolne. Šum na grebenu narašča. Dve strojnici pojeta neprenehoma.

«Kdo si?» se prestraši Černota. Z noge je stopil na nekaj mehkega. Tiplje, tiplje in čuti pod seboj mrzlo obličje mrtvaka.

«Mrtev!» Zona ga obide. Počepne za prvi kamen in si obriše pot. Porodi se mu misel, kje bi se skril.

V tem hipu se vsuje toča raket, obenem zapojo strojnice.

Poročnik leti za črto in vpije: «Sakrament, hitro, hitro! Prokleti hudiči!»

Vsi poskočijo, toda nihče se ne gane. V obraz jim bije toča svinca. Žalostno tuli ob kamenju. Grgrajoče se nosijo granate. Z njimi udarjajo, treskajo v skale, da hropejo padajoči borovci, kamenje se usipa iz temnega neba.

«Naprej!» kriči poročnik, toda na grebenu laja pes, ves krvavordeč, in s hreščečim treskom jim padajo pod noge ročne granate. Vsi oznojeni tiče za skalami, ranjenci stokajo. Vrišč narašča.

Nenadoma votlo zagrmí. Zelenkast plamen švigne iz zemlje in grlo duši plin. Mine padajo. Zateglo tulijo, trgajo možgane s svojim treskanjem. Tla se tresejo. Čez vse pobočje se prelije ognjeni hudournik. V drobovju góre grmi in bobni.

Ušaj zaječi. Černota ga pokliče, skoči k njemu. Ves se trese. Ušaj trepetá, iz glave teče nekaj mokrega.

«Za... a... det,» se počasi izvije skozi ohropelo grlo.

Toda Černota ga že vleče s seboj. Vratolomno zadrvi navzdol po pobočju. Sredi krvavordečega, rumenega ognja drvi naprej, zdaj pade z njim, skoči kvišku, nakar ga buti ob tla puh granate. Naenkrat se prevrne čez skale in obleži z njimi v dolinici, odkoder so prišli. —

Treskanje na gori ga prebudi. Preko neba tipljejo žarki solnca. Odsev jutra drhti nad skalami. Ne ve, kaj se je zgodilo. Pred njim leži Ušaj, njegove roke so mrzle, na čelu kepa strjene krvi. Iz velike odprtine zijajo možgani. Bolestno zveržene ustnice, široko odprte oči ga nekaj vprašujejo.

Černota zameži. Strašna bolešt, združena z obupnim srdom, mu polni srce. Ustnice šepčejo: «Mrtev, mrtev», toda on ne verjame in gleda.

Preko obeh pa se razlije jutranje solnce.

Predrami ga šele glas polkovnika, ki stopa varno po dolinici.

«Kaj delaš tu?» zarjove nad njim.

«Tako nazaj, falot! Ta je mrtev!»

(Juš Kozak — Po «Razoru».)

Dr. o. Stanko Marija Aljančič, ČSF.:

Iz spominov prostovoljskega življenja na Solunski fronti.

Gotovo se jugoslovanskim in posebno še slovenskim prostovoljcem iz svetovne vojne ne more očitati, da bi preveč stopali v javnost. Temu je nekaj pripomogla lastna skromnost, ki se ne sili v ospredje, ko je storila to, kar je smatrala za svojo dolžnost, lastnost, ki je svojska zlasti slovenskemu značaju, še več pa tendenca gotovih krogov, da se o akciji prostovoljcev mnogo ne govori. Dočim so dela čeških in poljskih legionarjev izčrpno opisana v njihovi narodni literaturi ter so od naroda tudi pravilno

ocenjena, čakajo krvne žrtve in junaški podvigi naših prostovoljcev še zgodovinarja, ki bi v celotnem, sistematičnem pregledu podal objektivno sliko njihovega nacionalno-historičnega in etično-kulturnega poslanstva.

Prostovoljci so lahko ponosni na svoje veliko delo, za katero je tisoče in tisoče njihovih tovarišev položilo svoja mlada življenja. Ako je pozneje razvoj šel v drugi smeri, kot so oni želeli, niso tega krivi prostovoljci, temveč faktorji, ki so od njihove volje nezavisni.

Pričujoči paberki naj bodo le mal okvir k sliki prostovoljske organizacije in frontnega življenja, ki smo doživljali v strelskih jarkih in rezervah prve obrambne črte v planinah južne Makedonije na asolunski fronti.

Že za časa prve Balkanske vojne je iz bivše avstro-ogrske monarhije pohitelo mnogo prostovoljcev pod srbske zastave, da se ramo ob rami s svojimi brati bore za «krst častni i slobodu zlatnu» proti dednemu sovražniku krščanstva, Turku.

Ko je pa za časa svetovne vojne postalo jasno, kakšni so končni cilji nemško-avstrijske zveze ter je v marcu 1915. srbska skupščina v Nišu slovesno proklamirala kot svoj narodni cilj osvoboditev in zedinjenje vseh Slovencev, Hrvatov in Srbov v eno narodno državo, tedaj je zavel nov duh med Jugoslovani monarhije in svetla zarja svobode je vstala pred očmi zatiranih in v svojem narodnem ponosu kruto žaljenih narodov, katerim je tujec, krvavečim zanj na bojnih poljanah prepovedoval celo govoriti v materinem jeziku.

In ravno tedaj, ko je zmagoslavje tujčevo doseglo višek, ko je bila Srbija izgubljena in so se poslednji ostanki do zadnje kaplje krvi izmučene srbske vojske v strašnem umiku preko albanskih gora s sivolasim kraljem s težavo rešili na obalo Jadranskega morja, tedaj je bil udarjen pečat njegove zle usode. Nesreča Srbov je kot goreč ogenj padla v duše in zanetila vihar sočuvstva in ljubezni do trpečega brata.

Novembra 1915. se je iz jugoslovanskih ujetnikov avstro-ogrske vojske začela formirati v Odesi ob Črnem morju «Prva srbska dobrovoljačka divizija», ki naj bi tvorila jedro «Serbskago dobrovoljčeskago korpusa». Diviziji je načeloval generalštabni polkovnik, poznejši vojni minister, sedaj že pokojni Štefan Hadžić s srbskim častniškim zborom, poslanim v svrhu organizacije s Krfa. Nerazumevanje razmer ter verske in nacionalne zavednosti prostovoljcev je skupni stvari silno škodovalo. Toda kljub tem nedostatkem se je sila in visoka morala prostovoljcev sijajno izkazala v krvavih bojih v Dobrudži, kamor je I. divizija odšla v avgustu 1916. Junaški, s slavo ovenčani in od ruskega carja Nikolaja II. ponovno odlikovani ostanki I. divizije so bili po strašnih borbah pri Kokardži in pozneje pri Emidže Mahale sredi oktobra izločeni in poslani v Rusijo, kjer so se pri Berezovki in Voznesensku na novo formirali. Istočasno se je v Odesi sestavljala že II. divizija. V maju 1917. je I. divizija spremenila ime v «Prva Dobrovoljačka Divizija Srba, Hrvata i Slovenaca» ter bila v avgustu poslana na fronto v Besarabijo, da utrdi med rusko vojsko vsled razkrajajočega vpliva boljševizma propadajočo disciplino. Toda že oktobra 1917. je divizija prejela povelje za odhod na Solunsko fronto. Dočim je pa I. brigada pravočasno dospela v Arhangelsk, kjer se je ukrcala in dospela preko New Castle-a v Angliji, Francije in Grčije začetkom januarja 1918. v Solun, odkoder je sredi meseca odšla v sestavo II. srbske armije na fronto, je bila II. brigadi pot preko Arhangelska zaprta ter je morala narediti ogromen ovinek preko cele Sibirije na Vladivostok, Japonsko, Tihi in Indijski ocean in skozi Sueški kanal na Solunsko fronto, kjer je bila koncem marca 1918. prideljena II. armiji.

Na Solunski fronti sta bili brigadi združeni z Vardarsko divizijo, ki je spremenila ime «Jugoslovanske divizije» in pod tem imenom s Timoško divizijo izvršila slavni proboj bolgarske fronte na Dobrem Polju, s katerim se je začel zmagoslavni pohod prostovoljcev na čelu

cele srbske vojske, ki je odločilno vplival na končni poraz in predajo bolgarske vojske in s tem na ustanovitev svobodne Jugoslavije.

Zelo bi se pa motil, kdor bi mislil, da so bili vsi prostovoljci zbrani v Jugoslovanski diviziji. Oni so bili raztreseni v velikih skupinah po najrazličnejših polkih, odredih in edinicah srbske vojske, saj moremo število teh prostovoljcev, ki so se v svetovni vojni borili na strani Srbov, ceniti na najmanj 80.000 mož, in to prvovrstnega, fizično in psihično na odlični višini stoječega moštva. Pravilno računajoč s psihološkim momentom je Vrhovna komanda v Solunu porazdelila iz Rusije, Rumunije, Italije in Amerike prihajajoče prostovoljce med utrjene in strašno razredčene srbske vrste: saj niso bili redki slučajji, da je ena novodošla prostovoljska četa štela več mož kot cel na frontnem položaju se nahajajoči polk, med katerega je bila razdeljena. Posledice so se kmalu pokazale: Nov duh se je vzbudil, razjasnila so se lica in zavnale izmučene postave starih junakov: zopet je zazorila pesem in vzplamtla duša in vojska izkaljenih borcev je šla s svežim navdušenjem veliki bodočnosti nasproti.

Ravno na «bandji dan», pravoslavni sv. večer 1916. leta, nam je v častniški menzi dopunskega bataljona v Odesi naznanil komandant polkovnik Živković, da se na povelje Vrhovne komande sestavlja prostovoljni detaširani bataljon za Solunsko fronto, ki naj dokaže zaveznikom trdno voljo Jugoslovancov iz monarhije, boriti se na strani Srbije za svobodno Jugoslavijo. Na vprašanje komandantovo, kdo se od nas prijavi, se nas je oglasilo takoj 5 častnikov Slovencev, 6 Hrvatov, 9 Srbov in 5 Čehov, skupaj 25 častnikov in okoli 1200 mož, ki smo 3. januarja 1917. med ovacijami odeškega prebivalstva krenili na pot okoli Evrope za Solun, katerega nam po mnenju večine prijateljev zaradi nemških podmornic sploh ne bi bilo usojeno videti. Poveljstvo nad bataljonom je bilo poverjeno rez. kapetanu dr. Marku Krstiću, ki je imel nalogo, bataljon dovesti do Soluna.

Preko Bahmača, Gomela in Schlüsselburga smo 28. januarja 1917. dospeli do Petrograda. Vsled samo dvodnevnega odmora smo si mogli «severni Pariz» le v naglici ogledati; ker sem bil pa k nesreči baš tedaj dežurni oficir, je moje ogledovanje tedanje ruske prestolnice obstajalo prav za prav le iz ene in še to službene vožnje skozi mesto, ki je pa zadostovala, da sem si o tem najsevernejšem milijonskem mestu, tvorbi silne volje Petra Velikega, mogel ustvariti sodbo. Kazanski sobor, Zimska palača, Krasnaja ploščad, Ermitaž, Petropavlovska trdnjava in med temi arhitekturnimi umetninami in kulturnimi vrednotami neocenljive vrednosti vijoči se Nevski prospekt dokazovali so nam veličino preteklosti in mogočnost sedanjosti matuške Slovanov Rusije. Nakupili smo si še ruskih klasikov, v največjih petrogradskih knjigarnah smo s težavo dobili zadnje izvode, in krenili na slovečo Murmanskovo železnico, proti severu. Ta železnica veže severno-zapadni del Rusije s pristaniščem Port Romanovim, (sedaj Aleksandrovsk), ki ostane edino od ruskih severnih pristanišč vsled vpliva Zalivskega toka nezamrznjeno. Rusi so nam pravili, da je več kot 40.000 vojnih ujetnikov, ki so železnico v prvem in drugem vojnem letu gradili, umrlo med delom od mraza in lakote. Proga je slaba, njeni temelji šibki in vsled tega so vozovi našega vojaškega vlaka s tako stanovitnostjo butali drug ob drugega, da smo še pred prihodom na Severno ledeno morje pobili skoro vse čajne čaše in čašice, ki so v Rusiji za potnika tako potrebne kot vsakdanji kruh. Drugače je bila pa vožnja po nepoznanih severnih predelih Rusije kaj zajemljiva. Iz Petrozavodska ob Oneskem jezeru, kjer smo ostali 1. in 2. februarja, ravno ko je Nemčija objavila podmorsko blokado Rusije in zavezniških držav, smo nadaljevali potovanje proti Belemu morju in dospeli 4. februarja v selo Soroko, kjer smo ostali cela dva tedna. (Nadaljevanje sledi.)

Tudi nam je še vsem preveč v kosteh naš čustveni idealizem romantičnega ilirizma in mehko slovansko sanjarenje, ki premalo upošteva, da se država ne gradi samo s čustvi, ampak z dejanji, z vztrajno državljansko vzgojo, s sodelovanjem vseh državljanov pri celotnem državljanskem življenju, v družini, stanovih, občinah, da je država končno izraz našega dela, ne pa dar od zgoraj.

(Dr. J. Jeraj: Državlјanska vzgoja.)

Lebring.

Lebring. Redkokdo izmed slovenskih vojakov iz bivše svetovne vojne se je ognil taborišča Lebringa. Po imenu ga menda prav vsi poznajo. Med Gradcem in Mariborom, ob postaji istega imena, so zgradili mesto iz barak, ga ogradili z bodečo žico, okrog katere je bilo uro hoda. Taborišče je bilo prvotno namenjeno samo za vojne ujetnike, za katere pa je ostala le ena četrтина prostora. Drugod pa so nastanili drugi bosanski polk in pomožne oddelke, kateri so se rekrutirali iz slovenskih dežela. Tako je Avstrija svoje slovanske vojake kar z vojnimi ujetniki zavnala.

Lebring. Če si v Gradcu na kolodvoru zahteval vozovnico «Nach Neu-Sibirien», si jo brez nadaljnjih pojasnil dobil za Lebring. Kaj se še kdo spomni mraza pozimi osemnajstega leta? Po 24° R je kazal toplomer. Bi že še prenašali, da ni stala megla samo tako visoko, da si skoraj zasegel skozi njo, in večala s svojo vlogo mraz.

Lebring. Hungerlager (stradalništvo) so mu tudi rekli. Kaj bi drugo pripovedoval. Naj mrliška knjiga pove svoje. Kot vzrok smrti je pri nekaterih vpisano Aushungerung, izstradanje. Pa je prišel ukaz, da se ne sme kot vzrok smrti nikdar vpisati izstradanje, ampak allgemeine Körperschwäche, splošna oslabeledost telesa. Tovariši! Malo manj kakor šeststokrat je v mrliški knjigi taborišča Lebringa vpisana za vzrok smrti splošna telesna oslabeledost. Če pa prištejemo še tuberkulozo, ki jo človek ne dobi ravno od presitosti, in jetika je najbolj žela Bosance, pa lahko rečemo, da leži v Lebringu pokopanih, do smrti izstradanih, skoraj tisoč ljudi. Koliko jih je pa prej odšlo in so drugod legli v grob.

Iustitia fundamentum regnorum — pravičnost je temelj državam, so vedeli že poganski Rimljani. Pa sem bral v prvem zvezku mrliške knjige v Lebringu pod št. 187, da je umrl od 2. bos. polka od XII. nadomestne stotnije dne 15. decembra 1915. infanterist Simo Zečević, rojen leta 1840., torej 75 let star, vsled starostne oslabeledosti. Za Bosance torej vojaška službena dolžnost ni nikoli prenehala. Seveda. V Bosni pred okupacijo rojstnih knjiž res niso vodili. Je že mogoča pomota. Samo le preveč nad petdeset let starih Bosancev je pokopanih v Lebringu, za katere pred smrtjo ni bilo mogoče dognati, koliko so stari, po smrti, čudno, so pa vojaška oblastva še za dan rojstva niso vedela.

Po okupaciji je pa v Bosni Avstrija vodila rojstne knjige. Pa je kljub temu umrl 11. maja 1917. v Lebringu vojak 2. bos. polka Nikola Gogić, ki je bil rojen l. 1900. Pljučnica ga je pobrala. Vpisan je v II. zv. pod št. 269.

Avstrija! Slovanom nisi znala biti pravična, zato so se razmajali tvoji temelji in si se zrušila.

Lebring, die Wanzenfront. Trdno in neizprosno smo vodili boj proti stenicam, pa so nas kljub temu skoraj požrle.

In da boste vedeli, kako je vojaško poveljništvo v Gradcu samo presoјalo Lebring, naj še to povem. Pred «naprej postavljenimi» sem se bil spozabil in sem naglas mislil. Za kazen me niso poslali na fronto, kakor sem sam želel, ampak po njih lastnem v hujše v — Lebring.

Lebring. Kadar nam je le preveč šel na jetra, smo mu rekli lepo po naše Jetrišče. Pa smo se zbrali in odšli jezo hladiti ali v Šenčur — St. Georgen — (mi smo vse lepo po naše prekrstili) ali pa v Šmarjeto — St. Margareten — k Slepemu Janezu (Gasthaus beim Hoffer), ki ravno tako

leži kakor naš domači Slepí Janez. Pri drugi čaši smo zapeli že Lepo našo domovino, pri tretji Hej Slovane, pri četrti pa Kaj nam pa morejo.

Pa kaj bi pravil. Saj je minulo. In tudi predolgo bi bilo.

Lebring. Tisoči in tisoči so te na drobno prekleli. Pravijo, da tam, kjer so stale barake, spet žito raste. Prav je!

Bog ve, ali se borovci okrog pokopališča, kjer čaka vstajenja skoro dva tisoč fantov in mož, še sklanjajo nad grobove in pošumevajo večno pesem uspavanko njim, katerim je bil svet tako krivičen?

Bog ve?

J. Jalen.

Iz organizacije.

Nova pravila. Na zadnjem občnem zboru decembra meseca lanskega leta sprejeta pravila je potrdila kraljevska banska uprava z odlokom Pov. II/2 No. 1731/6 dne 3. julija 1931.

Novo ime zveze. Zveza slovenskih vojakov iz svetovne vojne s sedežem v Ljubljani ima odslej naslov: **Zveza bojevnikov — Ljubljana.**

Podružnice zveze se imenujejo skupine.

Iz zvezinih pravil: Namen Zveze je, gojiti prijateljstvo med člani, skrbeti za moralno, pravno in gmotno pomoč članov, invalidov in sirot v vojni padlih vojakov; pospeševati napravo primernih spomenikov padlim tovarišem, delati za ureditev vojaških pokopališč in skrbeti za počastitev spomina padlih vojakov; zavzemati se za pravične koristi članov; skrbeti za izobrazbo članov; obveščati domačo in tujo javnost o organizaciji, o našem narodu in Jugoslaviji; utrjevati narodno in državno zavest in edinstvo; pobijati kriva mnenja, ki jih o našem narodu in državi širijo po svetu sovražniki; delati za dobrobit in obrambo našega naroda in države; negovati med slovanskimi narodi vzajemnost in prijateljstvo; ustanavljati dobrodelne ustanove, gospodarska podjetja, vojni muzej, knjižnice itd.; upravljati Colaričev sklad in druge podobne ustanove po posebnih določilih; sodelovati z drugimi sorodnimi organizacijami. — Sredstva v dosego namena so: članarina, darovi, zbirke, volila, dohodki prireditve in podjetij ter prostovoljni prispevki, dalje zborovanja, prireditve in razni tečaji. — Osrednji odbor sestoji iz širšega in ožjega odbora. Širši odbor tvorijo vsi predsedniki »skupin« ali njihovi namestniki ter ves ožji odbor. Ožji odbor sestoji iz predsednika, I. in II. podpredsednika, tajnika, blagajnika, gospodarja, arhivarja in treh odbornikov. — Redni občni zbor se vrši enkrat na leto, v novembru ali decembru. Izredni pa po potrebi, oziroma na željo dveh tretjin skupin. Odbor mora sklicati tak občni zbor najkasneje v dveh mesecih po zahtevi. Občni zbor se mora vsaj mesec dni prej naznaniti v dnevnikih. Občni zbor je sklepčen, ako so navzočni zastopniki vsaj tretjine skupin. Ako se jih udeleži manj, se vrši čez četrť ure nov občni zbor s istim dnevnim redom, ki je sklepčen ne glede na število prisotnih skupinskih delegatov. Na vsakih začetih 20 članov pošlje skupina po enega delegata. Samostojni predlogi morajo biti vsaj tri dni pred občnim zborom v rokah odbora. Predlogom, ki jih stavi kak član šele na občnem zboru, mora pred razpravo priznati občni zbor upravičenost.

Skupine zveze bojevnikov imajo posebna pravila, ki so skoro popolnoma enaka kot centrale, in imajo tudi isti namen kot Zveza bojevnikov. Za skupine bo dal osrednji odbor pravila v tisk in jim jih bo razposlal.

Dosedanje podružnice ZSV. naj skličejo takoj izredne občne zbere z dnevnim redom: izprememba pravil, volitev odbora in slučajnosti ter naj sprejmejo nova pravila. Oklic za občni zbor kakor tudi nova pravila naj predlože politični oblasti (sreskemu načelstvu, v Ljubljani policijski upravi) v odobrenje.

Za vojni muzej zbira naša zveza zanimivosti z bojišč predvsem slike, dnevnike, knjige itd. Vse tovariše, ki lahko te stvari pogrešajo, prosimo, da jih poklonijo naši zvezi.

Radi izdaje knjige o spomenikih vojnim žrtvam rabimo slike vseh spomenikov, ki so bili postavljeni v Dravski banovini vojnim žrtvam. Zaradi tega prosimo zlasti vse občinske ali župne urade, da nam pošljejo slike vojnih spomenikov, vojaških grobišč, s kratkim opisom slavnosti odkritja in vseh na spomeniku vklesanih imen padlih tovarišev.

Društveni prostori osrednjega odbora naše zveze so v Ljubljani, v gostilni pri »Jerneju«, Sv. Petra cesta št. 85, kjer naj se tovariši, ki pridejo v Ljubljano zglase, da dobe nadaljnja navodila.

Z organizacijo »Udruženje vojnih invalidov« je naša zveza v stalnih stikih in je njen predsednik v Ljubljani tudi član osrednjega odbora.

Na zadnjem občnem zboru Zveze bojevnikov je bil izbran naslednji odbor: predsednik: general Maister Rudolf, I. podpredsednik: Matičič Ivan, II. podpredsednik: Bonač Franc, tajnik: Rozina Ivan, blagajnik: Wagner Rudolf, gospodar: Sturm Rado, arhivar: Rigler Alojz, odborniki: Pirc Jože, Turel Alojz in Marinko Ivan. Za preglednika pa Plesničar in Masič Pavel.

Vsi dopisi za organizacijo in prispevki za list naj se pošiljajo v Ljubljano, Dunajska cesta št. 14.

Kdaj in kolikokrat bo »Bojevnik« izhajal ne moremo še točno ugotoviti. To bo odvisno od reorganizacije zveze same in od odziva posameznikov in skupin. Ako bodo skupine poprijele, tedaj bo izhajanje glasila zagotovljeno, izhajal bi na tri mesece.

Razno.

Prevod francoskega besedila na sliki vojnega pokopališča ob Marni v Franciji na str. 5. se glasi:

«Vi, ki se preko njihove Kalvarije in preko teh krvavih poljan pomikate kot romarji k njihovim grobom, čujte hrupne glasove, ki prihajajo s teh žrtvenikov: »Narodi, bodite edini, ljudje, bodite človeški.»

V Londonu se je vršilo veliko zborovanje za mir in razorožitev, katerega so se udeležili zastopniki vlade in vseh političnih strank. Na zborovanju so govorili min. predsednik Mac Donald, dalje predsednika konservativne in liberalne stranke Baldwin in Lloyd George. Posebno ognjevit govor je imel Lloyd George, ki je dejal med drugim: »Nikdar ne bomo dosegli dejanske razorožitve, ako ne bomo opustili misli na nove vojne ne le na papirju, temveč posebno v naših srcih.»

V Parizu so se sestali sredi julija t. l. nemški in francoski državniki. Pozdravila jih je tisočglava množica z vzkliki: »Naj živi mir!»

Na Dunaju je 25. julija t. l. zborovala delavska internacionala. Pri tej priliki je izjavil njen predsednik Vandervelde: »Vse svoje sile, vse svoje moči moramo zastaviti, da se ohrani trajni mir. V slučaju nove vojne bi bila delavska internacionala enotna in bo nastopila proti vsem, ki bi hoteli motiti svetovni mir.»

Bivši italijanski ministrski predsednik Nitti je v Nizzi na zboru društva za razširjenje mirovne ideje koncem julija t. l. v svojem govoru zahteval brezpogojno in odkritosrčno sprejem idej miru ter je pozval ljudstva, da preprečijo izbruh novih sovraštev, ki znajo biti usodepolna. Dejal je, da ni kulturno delo sejati sovraštvo, da vsako vojno plača ljudstvo in da je vzgajati rod, kateremu je beseda ljubezen nepoznana, satansko delo. Ostro je obsodil fašizem in njegovo politiko, ki straši s topovi in sablami.

Izgube v svetovni vojni (1914—1918) vseh vojskujočih se držav znašajo približno 10 milijonov mrtvih in 25 milijonov ranjenih. Poleg teh je bilo nekaj mrtvih in ranjenih v nevtralnih državah (Švica in Nizozemska), na morju pa radi podmornic tudi precej civilnih potnikov, ne samo moških, temveč tudi žen in otrok.

Največ žrtev je do sedaj izmed vojn in vstaj zahteval tako zvani Taiping-upor na Kitajskem od l. 1851. do l. 1866., kjer je izgubilo življenje do 20 milijonov ljudi. Taiping pomeni »veliki mir«, ker so uporniki zahtevali reformo vladavine na krščansko-komunistični osnovi.

Cenjenemu občinstvu se priporoča popolnoma preurejena

Gostilna P. Mahnič
(pri Fistru)

LJUBLJANA, Zaloška cesta št. 8.

Toči prvovrstna štajerska, dolenjska in dalmatinska vina.

Priznana dobra kuhinja. Abonenti se sprejemajo.

ANTON LEGAT

LJUBLJANA, MIKLOŠČEVA CESTA ŠT. 28,

specerija — delikatesa

lastna moderna pražarna za kavo

„Orient“ d. z o. z.

Tvornica kemičnih in oljnatih barv, lakov,
firnežev in steklarskega kleja.

Laki za pode.

Najfinejše oljate barve.

Pasta za pode.

Bronce v vseh barvah.

Velika zaloga slikarskih in pleskarskih
potrebščin, tušov, pastel, šolskih in umet-
niških barv ter slikarskega platna.

Tvornica: Resljeva cesta 23.

Telefon 2935

Prodajalna: Dunajska c. 14.

Telefon 3045

NIZKE CENE.

Velika zaloga dvokoles Tribuna, Styria,
Dürkopp, Paris, Record, Sachsovih mo-
torjev, šivalnih strojev, otroških vozičkov
najnovejših modelov.

Izdelujejo se tudi vozički po naročniko-
vem okusu, prevozni triciklji, invalidski
vozički, posamezni deli in pnevmatika.

Prodaja na obroke.

Ceniki franko.

«TRIBUNA» F. B. L.

tovarna dvokoles in otroških vozičkov

LJUBLJANA

Karlovška cesta št. 4

TISKARNA
ANDREJ SEVER
LJUBLJANA-MOSTE

ZALOŠKA CESTA 25

TISKOVINE
ZA TRGOVCE,
URADE ITD.

LEPAKI,
LETAKI, CENIKI
VIZITKE ITD.

Podjetje za popravljanje in previjanje
generatorjev, elektromotorjev
in transformatorjev

vseh napetosti. — Specijalni oddelek za
popravljanje in previjanje avtodinam.
Montaža za luč in pogon.

KAROL NARBESHUBER

LJUBLJANA—MOSTE

Telefon št. 3195.

Gradbeno podjetje
SAKSIDA IN DRUG

D. Z O. Z.

LJUBLJANA

Poljanska cesta št. 91

Telefon št. 3330 — Čekovni račun št. 14.260

FRANC JAGER

TAPETNIK

Ljubljana, Sv. Petra nasip 29

priporoča svoje najmoder-
nejše fotelje, vsakovrstne
žimnice in otomane, žimo,
zložljive postelje, patentne
divane itd.

KOLIKO JIH JE? NAGRADNA UGANKA

To ni

Saj ne boste uganili, niti kdo je to, niti koliko jih je. Zato naj Vam jaz povem. Drug za drugim so. Vsak v svojem avtomobilu. Vsa kolona je dolga 2 km. Tako stoje drug za drugim od pošte v Ljubljani do cerkve na Viču. Ali že veste, kdo je to? To so sami šoferji, ki so se izučili pri meni, vsak poedini Vam lahko pove, da je bil s poukom izredno zadovoljen. Stopite tudi Vi med vrste mojih učencev in pišite še danes na naslov: **Šoferska šola Gojko Pipenbacher, Ljubljana**, Gosposvetska cesta št. 12. Poslal Vam bom takoj vse informacije. Ne odlašajte, pišite takoj!

**A.
GOREC**

DRUŽBA Z O. Z.

L J U B L J A N A

V palači Ljubljanske kreditne banke

in

Gosposvetska cesta št. 14

(gostilna Novi svet).

**N a j b o l j š a
KOLESA
i n n a j c e n e j e**

Vse potrebščine za kolesa, šivalni stroji, potrebščine za motocikle in avtomobile.

Fotografske aparate in potrebščine
v največji izbiri prodaja najugodnejše

drogerija „ADRIJA“

mr. ph. S. BORČIČ

LJUBLJANA - Šelenburgova ul. št. 1. - LJUBLJANA

STANE RAKOŠ

*Specijalna mehanična delavnica,
zaloga koles, pneumatike in nado-
mestnih delov.*

LJUBLJANA (Vodmat)

Društvena ulica št. 2.

Kipi, reliefi, ornamenti, cer-
kvena in stavbna dela, umet-
ni kamen, okviri itd. Mavzo-
leji, grobnice, nagrobni in
javni spomeniki, ograjice,
vaze itd. Uklesavanje in zla-
tenje napisov, porcelanske
slike, svetilke, poprave itd.

**FRANJO
KUNOVAR**

kamnoseško-kiparsko podjetje
POKOPALIŠČE SV. KRIŽ

L J U B L J A N A

Priljubljena izletna točka Ljubljančanov
Gostilna „PRI ROGOVILCU“
na Črnučah

Senčnat vrt. Popolnoma na novo oprem-
ljeni gostilniški prostori. Izborna kuhinja.
Zajamčeno pristna vina. Stalne avtobusne
zveze z Ljubljano. Cene zmerne, postrežba
točna. Za obilen poset se priporoča

FRAN VILFAN
gostilničar

Pazite

na

znamko

KAROL SITAR, tapetnik

LJUBLJANA, WOLFOVA ULICA ŠT. 12.

Otomani od 520 do 820 Din. Žimnice (modroci): Zgornje od 220 Din navzgor, močne spodnje 290 Din. Vse najsolidneje. Konkurenčne cene. Točna postrežba.

Cvetličarna Pavel Šimenc

LJUBLJANA, SV. PETRA CESTA 33, se priporoča za izdelavo svežih in suhih vencev s trakovi in napisom kakor tudi nagrobnih šopkov in šopkov za neveste. — Telefon 27-89. — Čekovni račun 13.835.

PAVEL ŠIMENC, pokopališki vrtnar,

SV. KRIŽ-LJUBLJANA, se priporoča za zasajanje družinskih grobnic in grobov s cveticami kakor tudi za njih oskrbovanje med vsem poletjem. Sveže cvetje vedno v zalogi. Izposojanje dekoracijskih rastlin ob smrtnih ali godovnih dneh vsakomur na razpolago.

Telefon 27-89.

Čekovni račun 13.835.

Priporoča se

GOSTILNA „PRI NACETU“

V LJUBLJANI, ŠMARTINSKA CESTA 3, ki toči pristna dolenjska in štajerska vina in ima vedno gorka in mrzla jedila na razpolago

IGNACIJ IN HELENA BANKO

Foto-aparate in druge foto-potrebščine kupiš najbolje v foto-trgovini

Joško Šmuc

LJUBLJANA, WOLFOVA ULICA ŠT. 12, DVORIŠČE

SOLIDNO BLAGO! TOČNA POSTREŽBA! NIZKE CENE!

ŽIMNICE (modroce), OTOMANE

divane, fotele, «Couch» zofe, mreže in vse tapetniške izdelke prodaja najceneje IGNACIJ NAROBÉ, tapetnik in dekorater v Ljubljani, Gosposvetska cesta št. 16 (v hiši, kjer je restavracija «Pri levu»).

ALBIN ŠIFRER, puškar,

Ljubljana, Gosposvetska cesta št. 12 (poleg restavracije «Novi svet»)

Potrebščine za lovski in ribarski sport. Delavnica za popravila.

Montiranje daljnogledov. — Cene najnižje, postrežba točna!

P. MAGDIČ

modna in sportna trgovina za dame in gospode.

LJUBLJANA, ALEKSANDROVA CESTA ŠT. 1.

POHIŠTVO

Spalnice iz trdega in mehkega lesa in razno drugo pohištvo prodaja najceneje

MATIJA ANDLOVIC, LJUBLJANA, KOMENSKEGA ULICA ŠT. 34

JOSIP KREGAR, mestni tesarski mojster,

LJUBLJANA, KODELJEVO ŠT. 19, se priporoča za vsa tesarska dela, kakor lesene hišice, ostrešja za hiše, vile in razne industrijske stavbe, lesene stopnice, lesene mostove, in sploh za vsa dela, spadajoča v njegovo stroko; vse izvršuje solidno in po najnižjih cenah.

TVORNICAZRCALINBRUSILNICA STEKLA

A. VRHOVEC

LJUBLJANA, ZA GRADOM ŠT. 9 (na koncu Strelške ulice), izdeluje vsakovrstna brušena in nebrušena stekla kakor tudi stekla za avtomobile. Graviranje in matiranje stekla; popravila stara, pokvarjena zrcala. — Delo solidno! — Cene konkurenčne!

Higienična pralnica in svetlolikalnica

FRANC ŠIMENC

LJUBLJANA, KOLODVORSKA ULICA ŠT. 8

Kemično snajenje oblek

IVAN BRUNČIČ

stavbeni in pohištveni pleskar in ličar

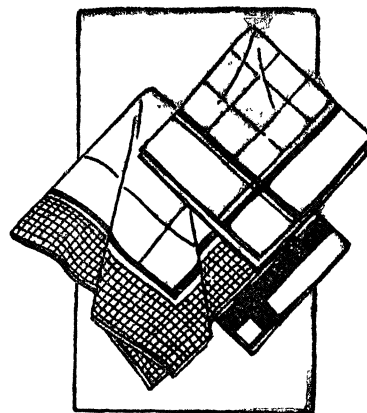
LJUBLJANA, Kolodvorska ul. 23

Izvršuje vsa v stroko spadajoča dela in se toplo priporoča cenj. naročnikom.

Cene zmerne.

Tel. 3476.

Delo solidno.

Žepni robci za dame in gospode

Velika izbira!

A. & E. SKABERNE — Ljubljana.

Tovarniška samoprodaja narejenih oblek znamke

„TIVAR“

po originalnih tovarniških cenah

Ivan Kos, Ljubljana

Sv. Petra cesta št. 23 in Celovška cesta št. 63

KRANJ, Glavni trg št. 101.

Čudežni balzam

Jaz s. Alojzija, bolniška Marijina sestra iz zavoda Vincentinum, se čutim primorano zahvaliti se Vam za Vaš izvrstni Radio Balzam, s katerim sem odpravila 41 let stara kurja očesa. — Zahtevajte povsod le Radio Balzam. Rešite se tudi Vi kurjih oces, bradavic, trde kože itd. — Lonček za 10 Din (predplačilo) ali 18 Din po povzetju, 2 lončka 28 Din pošlje:

R. Cotic, Ljubljana VII, Kamniška ulica 10a

DOMINIK BATTELINO nasl. sin

tovarna cementnih izdelkov

LJUBLJANA, Slomškova ul. 19

Telefon št. 2550

Izdeluje stopnice, cementne plošče za tlak, cementne cevi, teracotlak in vsa v to stroko spadajoča dela.

Zahtevajte cenike!

Zahtevajte cenike!

M. STELE & I. PIELICK

trgovina s sadjem, zelenjavo in deželnimi pridelki na debelo

Telefon interurb. 2547

LJUBLJANA

Poštni predal št. 200

Naslov za brzojavke: STELE PIELICK

Pisarna: Šolski drevored (semenišče)

Skladišče v lastni hiši na Taboru št. 12

Nudi vedno najceneje vsakovrstno južno sadje, katero uvaža
direktno od produceta, posebno pomaranče in limone

Za vagona naročila zahtevajte posebne cenike!

Ustanovljena leta 1845.

Tovarna JOS. REICH, Ljubljana

Barva in kemično čisti
obleke, plašče, klobuke, nogavice,
čipke itd.

Kemično čisti tudi kožuhovino,
rokavice, preproge, zavese itd.

Plisira svilen in volnen blago.

Sprejema obleke tudi samo v likanje.

Svetlolika in pere srajce,
ovratnike, zapestnice itd.

Pere, suši, munga
in lika domače perilo.

Sprejemališča:

Poljanski nasip 4-6
Šelenburgova ulica 3

Celovška cesta 49 (Šiška)
Tržaška cesta 8

«Vzajemna pomoč»

reg. pom. blagajna v Ljubljani

zavaruje vse osebe brez ozira

na starost za posmrtnino

od 1.000 do 45.000 Din

brez predhodne zdravniške

preiskave.

Najcenejše ljudsko zavarovanje.

Anton Bokal

LJUBLJANA, Slomškova ul. 19

Telefon 25-27

Dobava in polaganje parketov

Raznovrstne bakrene kotle

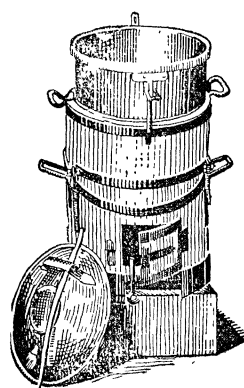
za žganjekuho, brzoparilne kotle, pocinkane in
bakrene, pralne kotle in druge gospodarske po-
trebščine izdeluje solidno in točno tvrdka

Josip Otorepec

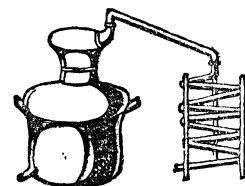
d. z o. z.

LJUBLJANA

Za Gradom št. 9 (ob koncu Streliške
ulice)

Sprejemajo
se tudi
vsakovrstna
popravila

Brezobrestna posojila

za zidavo hiš, za nakup hiš in posestev, za prevzem
hipotek na hišah in posestvih daje svojim članom

„JUGOGRAD“

jugoslovanska gradbena in kreditna zadruga
r. z. o. z. v Ljubljani, Kolodvorska ulica 35/I.

Krajevno zastopstvo: Maribor, Aleksandrova c. 48

Pravila proti plačilu 5 Din v znakah. Za odgovor prosimo znamko.
Uradne ure od 8. do 12. in od 4. do 18. ure.

Josip Olup = Ljubljana

Stari trg št. 2

Pod trančo št. 1

Trgovina moške konfekcije, manufakture iz priznanih čeških, angleških in domačih tovarn.

Moško perilo iz lastne tovarne «Triglav».

Obleke in perilo se izvršujejo tudi po meri.

Postrežba točna.

Cene solidne.

Hotel MIKLIČ v Ljubljani

nasproti glavnega kolodvora.

72 sob, v novi zgradbi v vsaki sobi tekoča voda, centralna kurjava, kopalnice, lift. V podpritičju dve dvorani za seje, sestanke in prireditve brezplačno na razpolago. — V hiši sta menjalnica „Putnik“ (Tourist-Office) in prodajalnica vozovnic za vse železniške proge.

Pijače, jedila in tujske sobe so po priznanih nizkih cenah in prvovrstne.

Popolnoma prenovljena restavracija

FINŽGAR

se vsem obiskovalcem

≡ Brezij priporoča. ≡

Velik senčnat vrt — Obsežni notranji prostori. Ob vsakem dnevnem času gorka in mrzla kuhinja — Priznana dobra vina iz najboljših vinskih goric. ≡

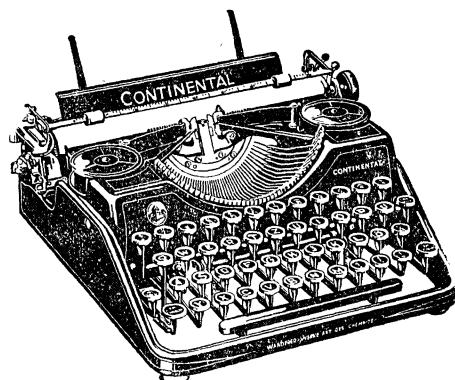
Postrežba točna in vestna.

≡≡≡ Cene zmerne. ≡≡≡

Pomislite, da je pisalni stroj

CONTINENTAL

vedno

dober!

I V A N L E G A T

LJUBLJANA

Prešernova ul. št. 44

Telefon int. 2636

MARIBOR

Vetrinjska ul. št. 30

Telefon int. 2434.

Tovarišem bojevnikom

priporočam svojo gostilno

„Pri Jerneju“

V LJUBLJANI

Sv. Petra cesta št. 85

Priznana izborna kuhinja, z jamčeno pristna vina domačih goric.

Cene nizke, postrežba točna.

Lep vrt in velik salon, pripraven za društvene prireditve.

Društveni prostori centralnega odbora Zveze bojevnikov.

Franc Rozman

gostilničar.

Posetnikom Brezij se
toplo priporoča

g o s t i l n a

Gabrijelčič

Čedne in snažne sobe za
prenočišča. — Priznано
dobra kuhinja. — Zajam-
čeno pristna vina.

Cene nizke. Postrežba točna
in solidna.

Restavracija
Ljubljana, Krekov trg

P. KOŠAK

priporoča svoja prvovrstna
vina priznано najboljših
vinogradnikov

Prav tako priporoča priznано
dobro kuhinjo po zmernih cenah.

Gostilna

Vodmat, Zaloška cesta

Hranilnica dravske banovine, Ljubljana

prej Kranjska hranilnica v Ljubljani

Hranilnica dravske banovine, Maribor

Hranilnica dravske banovine, podružnica Celje

prej Južnoštajerska hranilnica v Celju

so pupilarno varni denarni zavodi Dravske banovine, katera
tudi jamči za vse njihove obveznosti z vsem svojim premože-
njem in vso davčno močjo

Sprejemajo vloge na knjižice in tekoči račun z najvišjim obrestovanjem

Dovoljujejo kredite, posredujejo v vseh denarnih poslih

Najbolj varna naložba prihrankov